

8.11.2013

Tietohallinto KK, JS

Valtionvarainministeriö JulkICT-yksikkö

Valtionvarainministeriön JulkICT on pyytänyt 15.10.2013 päivätyllä kirjeellään lausuntoa perustietovarantojen viitearkkitehtuurin luonnoksesta. Lausunto on pyydetty lähettämään 8.11.2013 mennessä sähköpostilla Valtionvarainministeriöön ("VM119:00/2012 Perustietovarantojen viitearkkitehtuuri").

HUS toteaa kannanotossaan seuraavaa

Viitearkkitehtuurin luonnos on tehty hyvin. Kuvaus on hyvin jäsennelty, dokumentin rakenne on pääosin selkeä ja looginen. Rajaukset tosin kaipaavat vielä selkeytystä. Hyvä ratkaisu on ollut viitearkkitehtuurin sitominen julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin viitekehukseen. Se luo perusteet viitearkkitehtuurin laatimiselle kyseisestä kohdealueesta ja sen paaluttamiseksi kansallisen tietoarkkitehtuurin ja sen tietojärjestelmäarkkitehtuurin peruskiveksi. On myös luontevaa käyttää suunniteltua kansallista palveluväylää perustietovarantojen hyödyntämisessä.

Perustietovaranto-, eikä perustietokäsitteiden määrittelyjen puuttuminen on merkittävä haitta koko dokumentaatiolle. Nämä puutteet vaikuttavat koko dokumenttiin. Ilmeisesti tämän vuoksi perustietovarantojen ja informaatiovarantojen erot ja rajaukset jäävät dokumentissa epäselviksi. Sama analyysivaje on ilmeisesti aiheuttanut myös sen, että SOTE-sektorin KanTa- ja KanSa-palvelut on luettu virheellisesti perustietovarantoihin. Kumpikaan mainituista järjestelmäpalveluista ei sisällä jalostamatonta ja koostamatonta raakadataa, vaan ne sisältävät varsin jalostettua, koostettua ja luokiteltua tietoa. Myöskään omistajuudeltaan ne eivät ole yhden omistajan / rekisterinpitäjän vastuulla olevaa tietoa vastuiden jakaantuessa lukuisille eri SOTE-toimijoille. Perustietovarantojen omistajuus ja omistajan velvoitteet on syytä todeta selkeästi ja poistaa tekstiin ko. asioista kirjatut ristiriitaisuudet.

Vaikka kysymys on viitearkkitehtuurista, olisi kokonaisuudelle eduksi, että esimerkiksi liitteissä olisi kuvattu konkreettisia, havainnollistavia esimerkkejä perustietovarannoista ja niiden pohjalta toteutetuista rikastetuista palveluista.

Yksityiskohtaisempia kommenttejamme ja huomioitamme olemme kirjanneet oheiseen liitteeseen.

Pertti Mäkelä
HUS-Tietohallinto
johtaja

Kyösti Kopra
HUS-Tietohallinto
projektinjohtaja

8.11.2013

Tietohallinto KK, JS

Lausunnon liite

Yksityiskohtaisempia kommentteja ja huomiota

Kohta 1

Yhteentoimivuudesta, sidosarkkitehtuureista ja muista ohjaavista tekijöistä

- Teknisen yhteentoimivuuden yhteydessä (kuva 2) on mainittu PERA-, Palveluväylä- ja SAVI-määritysten noudattamisesta. Näiden käytön velvoittavuudesta saattaa tulla ongelmia mm. kansainvälisten valmisohjelmistojen hyödyntämisessä, joita ainakin SOTE-toiminnoissa käytetään tällä hetkellä ja tullaan tulevaisuudessakin käyttämään. Toimialalla on yleisessä käytössä myös standardoituja tiedonsiirtorajapintoja, jotka on syytä ottaa huomioon.

Kohta 3

Sidosryhmät ja roolit

- Kuvassa 4 on mainittu tietovastuullinen, mutta erikseen ei ole kuvattu perustietovarannon omistajan roolia. Onko omistaja sama kuin tietovastuullinen? Kuvassa 5 on kuitenkin mainittu omistajia!
- Kuvien 4 ja 5 olisi hyvä olla yhteismitallisia roolien osalta, kuvissa käytetty terminologia eroaa toisistaan.

Kohta 4.1 Tietovastuullisen prosessit

Tietoturvan toteuttaminen

- Dokumentissa on mainittu, että kaikissa tilanteissa on toimittava VAHTI-ohjeistuksen mukaisesti. On otettava huomioon, miten VAHTI-ohjeistuksen tietoturvasot koskevat sairaanhoitopiiriä ja kuntia SOTE-tietojen tuottajina ja hyödyntäjinä. Esim. saattaa olla että luokiteltujen tietojen ylläpito vaatii korkeamman VAHTI-tason kuin kunnat tai sairaanhoitopiirit pystyvät yleisesti järjestämään.

Kohta 4.2 Tiedon tuottajan prosessit

Tietojen tuottaminen

- Tietovastuullisen on pyrittävä minimoimaan tietojen tuottamiseen, kokoamiseen ja välittämiseen liittyvät, paljon resursseja sitovat veloitteet ja vastuutukset sekä tarjottava helposti automatisoitu toimintamalli.
 - tietojen välittämistä esim. THL:n HILMO-rekisteriin ja muihin kansallisiin terveydenhuollon lakisäänteisiin rekistereihin ei ole

8.11.2013

Tietohallinto KK, JS

automatisoitu riittävästi, vaan ne vaativat paljon manuaalista työtä.¹

Kohta 4.2 Tiedon hyödyntäjän prosessit

Tietoa hyödyntävien palvelujen suunnittelu ja toteutus

- Tietovastuullisen pitää tarjota riittävät avoimet rajapinnat, jotka tietosuojan ja käyttövaltuuksien puitteissa mahdollistavat perustietojen jatkohyödyntämisen ja jalostamisen muissa sovelluksissa.
- Aiemmin dokumentissa on edellytetty PERA, Palveluväylä ja SAVI määritysten noudattamisesta, onko tämä riittävää, riippuu suunnitellusta hyödyntämistarpeesta?

Kohta 5 ja liite 2

Terveydenhuollon potilasasiakirja-arkisto Kanta on dokumentissa mainittu perustietovarantona. Tässä on selkeä ristiriita tai virhe;

- KELA:n KanTa-palvelut on mainittu ainoana dokumentissa terveydenhuollon perustietovarantona ja Kela sen omistajana (Kanta-palvelut). Kunnat ja sairaanhoitopiirit on kuvattu dokumentissa vain tietojen tuottajina
- Kela on voimassa olevan lainsäädännön mukaan rekisterinpitäjä reseptien lisäksi vain Tiedonhallintapalveluun tallennettujen suostumusten ja kieltojen osalta ja kansalainen itse on niiden tietolähde/tuottaja. KanTa-palveluissa oleva tiedot em. poikkeusta lukuun ottamatta syntyvät potilaiden palvelutuotannon yhteydessä paikallisissa potilastietojärjestelmissä. KanTa-palveluissa niitä ei synny. Kelalla ei myöskään ole tietoa palveluprosesseista esim. hoidon saatavuudesta, jonoista tms. operatiiviseen päätöksentekoon vaikuttavista tiedoista.
- Nykylainsäädännön mukaan kunnat ja sairaanhoitopiirit ovat potilastietojen omistajia ja vastuullisia rekisterinpitäjiä.

Terveydenhuollon näkökulmasta myös osa Valviran rekistereistä voisi kuulua perustietovarantoihin, mm. Terhikki-rekisteri on terveydenhuollolle ja kansalaisten palvelujen kannalta erittäin tärkeä perusrekisteri. Myös Valviran ylläpitämä SOTE-palvelutuottajarekisteri ja Valveri-rekisteri lienevät perusrekistereitä.

Kohta 6.1 Tiedon hyödyntämismallit

KELA:n Kanta-palvelun potilastietojen ylläpitomalli ei sisälly mihinkään luetelluista hyödyntämismalleista

¹ Hilmo ja THL:n muut kansalliset SOTE-rekisterit – vrt. KanTa - ovat esimerkkejä merkittävistä kansallisista informaatiovarannoista, joiden asema ja rooli sekä hyödyntämisen tavat tulisi selvittää tässä hankkeessa ja ottaa kantaa niiden asemaan kansallisessa tietoarkkitehtuurissa (kuva 12).

8.11.2013

Tietohallinto KK, JS

Kohta 6.2 Tiedon tuottamismallit

Manuaalinen lomakevaihtoehto pitäisi määritellä ei-suositelluksi. Suositeltava mieluummin vaikka lomake.fi -pohjaista ratkaisua

Kohta 8.1 Perustietojen hyödyntäminen; jakelu vs. nouto

Mikäli tieto ei ole avointa tai se on jopa luottamuksellista, on käyttäjätunnistus ja käyttövaltuutuksien tarkistus helpointa tehdä aina noudon yhteydessä. Tämä rajaa luottamuksellisen tiedon julkaisua esitetyllä mallilla ja tiedon jakelu pitää ainakin ohjeistaa hyvin.

Kohta 8.2 Kansallinen palveluväylä

Palveluväylän käyttösuositus on hyvä asia.

"Palvelurajapintojen pitää noudattaa Tietovarantojen yhteinen rajapintaratkaisu (PERA) määrittämiä"

- **Huom!** Kansallinen palveluväylä perustuu SOAP-pohjaisiin palvelupyyntöihin. PERA-dokumentaatioissa on määritelty myös RESTful rajapintojen käyttömahdollisuus. RESTful-rajapinta pitäisi ehdottomasti sisällyttää myös Kansalliseen palveluväyläratkaisuun.

Kohta 9

Kuvan 16 otsikko ei vastaa kuvan sisältöä. Oikeampi otsikko lienee sidosryhmien vastuut.

Kohta 11 Sähköisen asioinnin viitearkkitehtuuri

Koko luvun voi jättää kuvauksesta pois. Se ei kuulu asiaan. Varsinainen asia (=rajapinnat) pitäisi käsitellä teknologia-arkkitehtuurin (luku 12) yhteydessä. Ks. myös kohdan 8.2 kommentti.

VETUMA-tunnistus ei ole mahdollinen kaikille kansalaisille, koska vaatii joko pankkitunnukset tai mobiilivarmenteet.

- Kansalaisille tulisi tarjota jotain yleisempää "KELA-kortti" -tyyppistä luotettavaa tunnistusratkaisua

Kohta 12.3 Integraatioarkkitehtuuri

Suositeltu prosessipohjainen integraatio ei selviä tämän kuvauksen pohjalta. Prosessimoottorin puute on Kansallisen palveluväylän selkeä puute.

Kohta 12.3 Tekninen tietoturva

Suositus käyttää VAHTI-korotettua tasoa on järkevää perustietovarantopalvelujen sisäisen toteutuksen osalta, mutta se voi aiheuttaa ongelmia ylläpitäjäorganisaatioissa (esim. kunnat tai sairaanhoitopiirit), mikäli vaatimus syystä tai toisesta laajenee koskemaan myös niiden kaikkia infrastruktuuripalveluita.

8.11.2013

Tietohallinto KK, JS

Kohta 12.5 Tunnistaminen ja käyttöoikeushallinta

Tavoitteena pitäisi olla käyttäjälle läpinäkymätön kertakirjautuminen tunnistautumispalvelujen avulla.

HAKA/SAML -tyyppiset federaatiot ovat kovasti kannustettavia, mutta valitettavissa vielä kaukana todellisuudesta.